

**DE CORRESPONDENTIE TUSSEN M.M. SCHEPMAN (1847-1919) EN
E.A. SMITH (1847-1916)**

door

A.N. van der Bijl ¹

Een niet onbelangrijk voordeel, dat Schepman genoot bij zijn malacologische werkzaamheden, was het feit dat hij contacten onderhield met een aantal autoriteiten op dit gebied. Eén van hen was de Engelsman Edgar Albert Smith, die tussen 1867 en 1913 werkzaam was bij het British Museum (Natural History) in Londen, waar zijn belangrijkste verantwoordelijkheid de molluskenverzameling betrof.

Het contact met Smith ontstond waarschijnlijk toen Schepman zich bezig ging houden met de malacologische collectie van het Rijksmuseum van Natuurlijke Historie (RMNH, nu: Nationaal Natuurhistorisch Museum, NNM) te Leiden. Veel van de problemen die Schepman aan Smith voorlegde, hadden betrekking op soorten waarvan de typen in het British Museum ondergebracht waren. Het ging naast soorten die voornamelijk door L.A. Reeve en A. Adams waren beschreven, vaak ook om door Smith zelf beschreven nieuwe taxa. Trew (1993) geeft een volledige opsomming van de publicaties en de nieuwe taxa van Smith. Schepman publiceerde zijn bevindingen in de *Notes from the Leyden Museum*. In 1889 wordt E.A. Smith voor het eerst in een artikel van Schepman bedankt voor zijn medewerking.

Het contact kwam tot een hoogtepunt toen Schepman op verzoek van professor Max W.C. Weber, leider van de Siboga Expeditie (1899-1900), een groot deel van de gastropoden die gedurende deze expeditie waren verzameld ging bewerken. Op 23 maart 1902 schreef Schepman een brief aan Weber waarin hij te kennen gaf dat hij bij zijn bewerking van het Siboga-materiaal in diverse gevallen vergelijking met type materiaal wenselijk achtte. Hij liet weten hiervoor contact met Smith van het British Museum te willen zoeken. Dit omdat hij al enige tijd met hem in contact stond en eveneens omdat de molluskencollectie van het British Museum veel materiaal van de Philippijnen had. (afkomstig uit de in 1866 aangekochte collectie Cuming). Zodoende vroeg Schepman aan Weber toestemming om Smith voor medewerking te benaderen en hem in ruil daarvoor -een deel van- de verslagen van de Siboga Expeditie in het vooruitzicht te stellen. Het antwoord van Weber en Smith zal positief zijn geweest, want in Schepman's publicaties betreffende de Siboga Expeditie wordt de medewerking van Smith vaak genoemd. Zonder zijn medewerking zou de bewerking door Schepman ongetwijfeld moeilijker zijn verlopen. Uit dankbaarheid en respect noemde Schepman de volgende nieuwe soorten naar Smith:

- *Niso smithi* Schepman, 1909 (vide Habe, 1976: 13)
- *Chrysodomus (Sipho) smithi* Schepman, 1911 (= *Sipho (Eosipho) smithi* (Schepman, 1911); type soort van het subgenus *Eosipho* (vide Boss & Bieler, 1991: 26)
- *Urosalpinx smithi* Schepman, 1911 (= junior synoniem van *Ergalax contracta* (Reeve, 1846), vide Radwin & d'Attilio, 1976: 48)

¹ (Zoölogisch Museum Amsterdam)

- *Borsonia smithi* Schepman, 1913 (= *Borsonia* (Boettgeriola) *smithi* Schepman, 1913) - vide Shuto, 1970: 168 -
- *Ocenebra smithi* Schepman, 1911 (= *Pazinotus smithi* (Schepman, 1911) - vide Radwin & d'Attilio, 1976: 86 -
- *Ancilla edgariana* Schepman, 1911 - vide Wagner & Abbott, 1978: 18-805 -

Alleen uit de tekst bij de laatste twee soorten blijkt, dat Smith hiervan materiaal bestudeerd heeft. Smith vernoemde geen enkele soort naar Schepman, hetgeen vermoedelijk verklaard kan worden uit het feit dat Schepman een beroep deed op de medewerking van Smith, maar Smith voor zover bekend geen hulp van Schepman nodig had.

In 1904 zocht Weber een malacoloog, die zich bezig zou kunnen houden met de bewerking van de mollusken die tijdens een expeditie op Nieuw Guinea waren verzameld. Hij zocht daartoe hulp bij Schepman. In een brief van 24 juli 1904 liet deze aan Weber weten dat hij het zelf graag zou doen, maar er van afzag, omdat hij nog niet kon aangeven wanneer zijn werk aan het materiaal van de Siboga Expeditie voltooid zou zijn. Schepman veronderstelde bovendien, dat onbeperkt uitstel waarschijnlijk niet toegelaten zou kunnen worden. Vervolgens noemde hij een aantal buitenlandse kandidaten, die hem capabel genoeg leken voor deze opdracht. Eén van hen was Smith. Schepman achtte hem in staat tot een goed resultaat, ondanks dat zoetwatermollusken volgens Schepman niet nadrukkelijk de interesse van Smith hadden. Bestudering van de publicatielijst van Smith (Trew, 1993: 5-18) leert evenwel, dat Smith ook hierover het nodige heeft geschreven.

De bedoelde expeditie was vermoedelijk de "Nederlandse Expeditie naar Noord-Nieuw-Guinea" van 1903. L.F. de Beaufort en H.A. Lorentz waren als zoölogen aan deze expeditie verbonden en de verzamelde mollusken werden bewerkt door A. Bavay en F. Haas (Van Benthem Jutting, 1939: 196).

De hoeveelheid brieven die Schepman aan Smith schreef, moet bijzonder omvangrijk zijn geweest. Tijdens een bezoek aan Groot-Brittannië in februari 1993, verrichtte R.G. Moolenbeek desgevraagd enige naspeuringen naar deze brieven. Het resultaat was echter pover. In het British Museum werden twee brieven van Schepman aan Smith gevonden, daterend van 1892 en 1907. In het National Museum of Wales te Cardiff bevond zich een briefkaart uit 1902. Deze briefkaart is daar waarschijnlijk via J.R. le B. Tomlin terechtgekomen, wiens collecties schelpen en brieven/handschriften in dat museum zijn ondergebracht. In de brief van 21 augustus 1892 liet Schepman weten, dat hij de *Purpuridae* uit de molluskencollectie, die Smith niet met zekerheid voor hem had weten te determineren, naar C.E. von Martens in Berlijn had gestuurd. Met het merendeel van de determinaties van Von Martens kon Schepman zich wel verenigen, maar twee gevallen bleven problematisch. Von Martens had namelijk twee soorten gedetermineerd als *Purpura alveolata* Reeve, 1846 en *Rinicola siderea* Reeve, 1846, terwijl Schepman de betreffende exemplaren niet goed op de afbeeldingen van Reeve vond gelijken. Schepman vermoedde mogelijk met twee nog onbeschreven soorten van doen te hebben, maar alvorens tot beschrijving over

te gaan verzocht hij Smith nog eenmaal nauwkeurig de schelpen te bestuderen en zijn mening te geven. Op de brief is aangegeven, dat hij op 24 augustus 1892 werd beantwoord. Het resultaat van het antwoord was, dat Schepman twee nieuwe soorten beschreef, die hij uit dank respectievelijk naar Smith en naar Von Martens vernoemde:

- *Pentadactylus (Morula) smithi* Schepman, 1892 (= *Pentadactylus smithi* Schepman, 1892) -vide Horst & Schepman, 1894-1908: 160-
- *Pentadactylus (Morula) martensi* Schepman, 1892 (= *Pentadactylus martensi* Schepman, 1892 -vide Horst & Schepman, 1894-1908: 160-

De beschrijvingen waren gebaseerd op mollusken uit de collectie van het RMNH te Leiden. Op de briefkaart van 8 oktober 1902 vraagt Schepman aan Smith of hij een mogelijkheid weet om voor een korte tijd over deel 10 van Tryon's "Manual of Conchology" te kunnen beschikken. Schepman bezat zelf drie delen van dit serieuswerk en vermoedde dat daarnaast wellicht slechts het deel, waarin de *Chitonidae* waren behandeld, in Nederland aanwezig was. Als medewerker van het British Museum (Natural History) had Smith vermoedelijk geen mogelijkheid boeken uit te lenen aan derden, zodat hij de briefkaart van Schepman wellicht heeft doorgegeven aan J.R. le B. Tomlin, een particulier met een belangrijke malacologische bibliotheek, die de briefkaart bewaarde voor zijn verzameling malacologische handschriften. Deeluitmakend van de Melvill-Tomlin-collectie is deze verzameling tegenwoordig te vinden in het National Museum of Wales te Cardiff.

Schepman overleed in 1919, waarna op donderdag 10 juni 1920 te Utrecht zijn collectie malacologische literatuur werd geveild. Bij deze gelegenheid werden vier delen (8 & 11-13) van Tryon's "Manual of Conchology" te koop aangeboden (Anoniem, 1920: 21, nr. 555). Zij werden voor f 22, - gekocht door C.A. van der Willigen. Deze was gedurende de jaren 1916-1917 conservator van de mollusken-collectie van het RMNH te Leiden (Van Bruggen, 1977: 11) en tussen 1917 en 1922 lid van het Mollusken Comité (Coomans, 1968: 61). Tot 1945 komt hij voor op de ledenlijst van de Nederlandse Malacologische Vereniging (Anoniem, 1945: 136). In 1952 werden de leden van deze vereniging en in het bijzonder zij, die deel uitmaakten van de "Vrienden van de Malacologische Bibliotheek", aangespoord tot extra aandacht voor de bibliotheek van de vereniging ([Kuiper], 1952: 367). Deze oproep was niet tevergeefs, want de vereniging kreeg bij haar 18-jarig bestaan op 1 juli 1952 de vier delen van Tryon's "Manual of Conchology" uit het bezit van Van der Willigen ten geschenke aangeboden door 43 "Vrienden van de Malacologische Bibliotheek" (Van Bruggen, 1953: 450-451). De boeken maken nog altijd deel uit van de bibliotheek van de NMV.

Terugkomend op de correspondentie tussen Schepman en Smith dient tot slot nog te worden genoemd de brief, die Schepman op 26 februari 1907 aan Smith schreef en waarin hij liet weten, dat hij Smith een doosje met twee schelpen van het geslacht *Strombus* had toegezonden. Volgens Schepman ging het om een exemplaar van een soort, die geleek op *Strombus variabilis* Swainson, 1820 en om een exemplaar van een soort uit de *S. dentatus*-groep. Schepman vroeg Smith om zijn mening en kreeg die ook (Schepman, 1909a: 150). Het is

evenwel niet duidelijk, hoe dit antwoord luidde. Verder vroeg Schepman aan Smith of hij bij het determineren van *Patellidae* diens hulp mocht inroepen.

De brieven van Schepman aan Weber zijn te vinden in de bibliotheek van de afdeling Malacologie van het Zoölogisch Museum te Amsterdam, alwaar eveneens kopieën van de brieven van Schepman aan Smith worden bewaard.

Dankwoord

Mijn dank gaat uit naar: A. Trew (National Museum of Wales, Cardiff), het British Museum (Natural History), Dr. H.E. Coomans (Zoölogisch Museum Amsterdam), M.J. Faber (Amsterdam), K.L. Kaiser (Salt Lake City), R.G. Moolenbeek (Zoölogisch Museum Amsterdam) en Dr. J.G.J. Kuiper (Parijs).

Summary

During most of his time in malacology, M.M. Schepman could count on the support of several important foreign malacologists. One of them was Edgar Albert Smith, who curated the malacological collection of the British Museum (Natural History) between 1867 and 1913. Probably the first time the two corresponded was during Schepmans work on the malacological collection of the Rijksmuseum van Natuurlijke Historie in Leiden. Schepman published the results of this work in the *Notes from the Leyden Museum*. In 1889 Smith was mentioned for the first time in an article written by Schepman. Smith assisted Schepman with his work on the mollusks of the Siboga Expedition too. In return for all his support Schepman named seven new species after Smith: *Pentadactylus (Morula) smithi*, *Niso smithi*, *Chrysodomus (Sipho) smithi*, *Ocinebra smithi*, *Urosalpinx smithi*, *Borsonia smithi* and *Ancilla edgariana*. Nevertheless, Smith did not name any new species after Schepman. The correspondence between Schepman and Smith was most probably quite extensive, although only two letters (in the British Museum (Natural History)) and one postcard (in the National Museum of Wales) could be traced. They show the kind of relationship between Schepman and Smith, in which Schepman always asked Smith for help, but never vice versa.

Literatuur

- Anoniem, 1920. *Catalogus eener fraaie verzameling boeken.....prachtverzameling schelpen.....afkomstig van.....M.M. Schepman conchylioloog te Bosch en Duin..... Firma A.J. van Huffel Utrecht - Trans 13. 1920: 1-31. Utrecht.*
- Anoniem, 1945. Ledenlijst. - *Correspondentieblad van de Nederlandse Malacologische Vereniging*, 24: 134-136.
- Bavay, A., 1908. *Mollusques terrestres et fluviatiles.* - *Nova Guinea*, 5 (Zoölogie): 269-292.
- Bentham Jutting, W.S.S. van, 1939. A brief history of the conchological collections at the Zoological Museum of Amsterdam, with some reflections on 18th century shell cabinets and their proprietors, on the occasion of the centenary of the Royal Zoological Society "Natura Artis Magistra". - *Bijdragen tot de Dierkunde*, 27: 167-246.

- Boss, K.J. & R. Bieler, 1991. Johannes Thiele and his contributions to zoology. Part 2. genus-group names (mollusca). - *Nemouria*, 39: 1-77.
- Bruggen, A.C. van, 1953. Verslag van de Wetenschappelijke Vergadering, gehouden op 28 Febr. 1953 in het Rijksmuseum van Natuurlijke Historie te Leiden. - *Correspondentieblad van de Nederlandse Malacologische Vereniging*, 49: 450-451.
- Bruggen, A.C. van, 1977. Malacology in the Netherlands: systematic and descriptive malacology, 7-31, in: Malacology in the Netherlands, A.C. van Bruggen ed.: 1-53. Leiden.
- Coomans, H.E., 1968. Fifty years of "Comité ter bestudering van de Molluskenfauna in Nederland". - *Beaufortia*, 15 (187): 57-62.
- Haas, F., 1924. Unsere bisherige Kenntnisse der Najadenfauna Neu Guineas. - *Nova Guinea*, 15 (Zoölogie): 65-76.
- Habe, T., 1976. Two New Species of the Genus *Niso* (Mollusca) from the South China Sea. - *Bulletin of the National Science Museum*, 2, (1): 11-13, fig. 1-2.
- Horst, R. & M.M. Schepman, 1894-1908. *Muséum d'histoire naturelle des Pays-Bas. Tome XIII. Catalogue systématique des mollusques (gastropodes prosobranches et polyplacophores)*: 1-572. Leiden.
- [Kuiper, J.G.J.], 1952. 1952. - *Correspondentieblad van de Nederlandse Malacologische Vereniging*, 43: 367.
- Radwin, G.E. & A. D'Attilio, 1976. *Murex Shells of the World*: 1-284. Stanford (VS).
- Schepman, M.M., 1889. Description of a new species of *Drillia*. - *Notes from the Leyden Museum*, 11: 239-240, with fig.
- Schepman, M.M., 1892. Two supposed new species of *Pentadactylus*. - *Notes from the Leyden Museum*, 15: 103-104.
- Schepman, M.M., 1908. The Prosobranchia of the Siboga expedition. Part I. Rhipidoglossa and Docoglossa. - *Siboga-Expeditie*, 49-1a: 1-98, pl. 1-9.
- Schepman, M.M., 1909a. The Prosobranchia of the Siboga expedition. Part II. Taenioglossa and Ptenoglossa. - *Siboga-Expeditie*, 49-1b: 109-231, pl. 10-16.
- Schepman, M.M., 1909b. The Prosobranchia of the Siboga expedition. Part III. Gymnoglossa. - *Siboga-Expeditie*, 49-1c: 233-245, pl. 17.
- Schepman, M.M., 1911. The Prosobranchia of the Siboga expedition. Part IV. Rachiglossa. - *Siboga-Expeditie*, 49-1d: 247-363, pl. 18-24.
- Schepman, M.M., 1913. The Prosobranchia of the Siboga expedition. Part V. Toxoglossa. - *Siboga-Expeditie*, 49-1e: 365-452, pl. 25-30.
- Shuto, T., 1970. Taxonomical Notes on the Turrids of the Siboga-Collection Originally Described by M.M. Schepman, 1913 (Part I). - *Venus*, 28, (4): 161-178, pl. 10-11.
- Trew, A., 1993. *Edgar Albert Smith's New Molluscan Names*: 1-86. Cardiff.
- Wagner, R.J.L. & R.T. Abbott, 1978. *Standard catalog of shells: Greenville (VS)*, 3e ed.

Fig. 1. Edgar Allen Smith; pl. 31, fig. a, uit: S.P. dance, 1986. A history of shell collecting: 1-265. 32 pl. Leiden

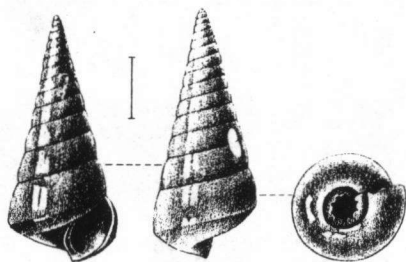

Fig. 2. *Niso smithi* Schepman, 1909; uit: Schepman 1909b: pl. 17, fig. 7.

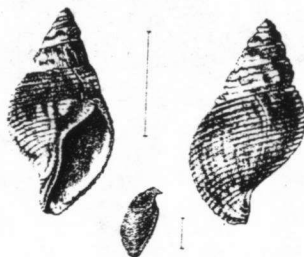

Fig. 3. *Chrysodomus (Sipho) smithi* Schepman, 1911; uit: Schepman 1911: pl. 19, fig. 6.

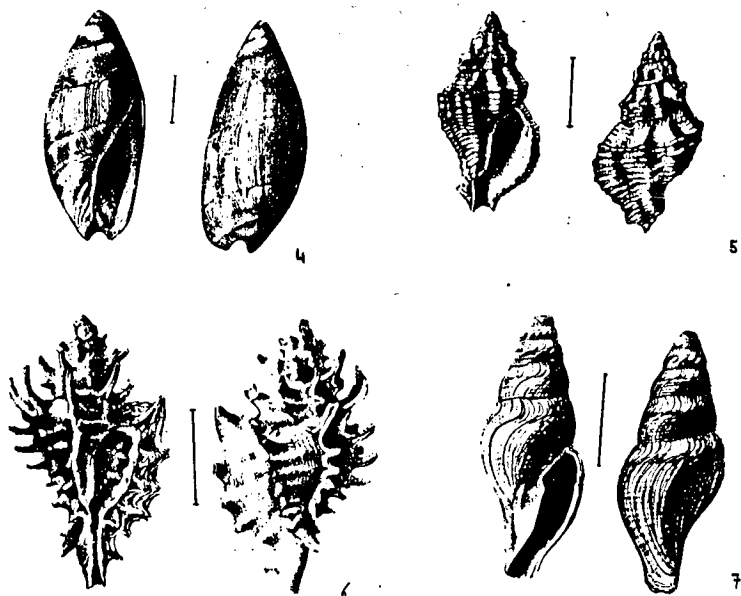

Fig. 4. *Ancilla edgariana* Schepman, 1911; uit: Schepman 1911:pl 18, fig. 4.
 Fig. 5. *Urosalpinx smithi* Schepman, 1911; uit: Schepman 1911:pl 21, fig. 5.
 Fig. 6. *Ocenebra smithi* Schepman, 1911; uit: Schepman 1911:pl 21, fig. 3.
 Fig. 7. *Borsonia smithi* Schepman, 1913; uit: Schepman 1913:pl 27, fig. 5.

OVERLEDEN

Bij de afronding van dit Cb ontving de redactie het droeve bericht dat op 25 juli j.l. is overleden
 Dr. F.E. Loosjes.

De heer Loosjes, onder meer bekend vanwege
 baanbrekend werk aan *Clausiliidae*, was lid
 van de NMV sinds 1936.